

Zaak C-827/19

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

13 november 2019

Verwijzende rechter:

Audiencia Provincial de Pontevedra (provinciale rechter Pontevedra, Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

29 oktober 2019

Appellanten:

D.A.T.A.

L.F.A.

A.M.A.G.

L.F.A.

J.G.C.

S.C.C.

A.C.V.

A.A.G.

A.C.A.

L.C.A.

N.P.B.

P.C.A.

Geïntimeerde:

Ryanair D.A.C.

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Hoger beroep dat door meerdere passagiers (hierna ook: „appellanten”) is ingesteld tegen het vonnis van de juzgado de primera instancia (rechter in eerste aanleg, Spanje), waarbij hun eis tegen luchtvaartmaatschappij Ryanair D.A.C. gedeeltelijk is toegewezen.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Op grond van artikel 267 VWEU wordt om uitlegging van artikel 5, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004 verzocht.

Prejudiciële vragen

- 1 Kan de uitoefening van het stakingsrecht door het personeel van een luchtvaartmaatschappij als een „buitengewone omstandigheid” in de zin van artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 worden beschouwd wanneer tot de staking is opgeroepen door een vakbond teneinde betere arbeidsomstandigheden af te dwingen – dat wil zeggen wanneer zij niet is uitgelokt door een eerdere beslissing van de werkgever, maar is ingegeven door de eisen van de werknemers, – of gaat het daarentegen om een omstandigheid die inherent is aan de uitoefening van de activiteit van de luchtvaartmaatschappij?
- 2 Is de luchtvaartmaatschappij onder omstandigheden als in dit geding aan de orde verplicht om een wettelijk toelaatbare maatregel te treffen, zoals de passagiers vluchten aanbieden van maatschappijen die niet door de staking worden getroffen, ook indien zij voldoende op voorhand, zoals wettelijk vereist, over de staking is geïnformeerd?
- 3 Is bij de beoordeling of een staking van het cabinepersoneel van de luchtvaartmaatschappij een „buitengewone omstandigheid” in de zin van artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 is, relevant op welke wijze die staking wordt afgelast, met name wanneer de afgelasting het gevolg is van wederzijdse concessies van de conflicterende partijen?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Verordening (EG) nr. 261/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en tot intrekking van verordening (EEG) nr. 295/91: overwegingen 1, 2 en 12 en artikel 5, lid 3.

Arrest van 4 mei 2017, Pešková en Peška (C-315/15, EU:C:2017:342); arrest van 17 april 2018, TUIfly GmbH (C-195/17, EU:C:2018:258).

Korte uiteenzetting van de feiten en het hoofdgeding

- 4 De zestien appellanten in het hoofdgeding kochten via de webpagina van Ryanair retourtickets Porto-Carcassonne. Toen zij zich op 1 april 2019 op de luchthaven van Carcassonne meldden om de terugvlucht (met geplande vertrektijd 15.25 uur) te nemen, werden zij geïnformeerd dat die vlucht geannuleerd was wegens een staking van het cabinepersoneel van de luchtvaartmaatschappij. De maatschappij bood de passagiers aan om de volgende dag, om 8.15 uur 's morgens, een Ryanairvlucht te nemen vanaf de luchthaven van Toulouse naar Madrid, met aankomst om 9.35 uur lokale tijd.
- 5 De passagiers dienden een vordering in bij de rechter in eerste aanleg aangezien zij noch vervoer naar de luchthaven van Toulouse en vanuit Madrid naar Vigo, noch maaltijden of verblijf aangeboden kregen. Zij vorderden in totaal 1 216,59 EUR aan vervoers- en accommodatiekosten (de kosten beliepen in totaal 2 067,92 EUR, maar de luchtvaartmaatschappij betaalde daarvan een bedrag van 731,33 EUR), en 3 750 EUR aan compensatie voor de annulering van de vlucht (250 EUR per passagier).
- 6 In haar verweerschrift stemde de luchtvaartmaatschappij in met de betaling van de vervoers- en onderhoudskosten die de passagiers vorderden, maar weigerde zij compensatie te betalen voor de annulering van de vlucht. Zij voerde daartoe aan dat de reden van de annulering de staking van haar cabinepersoneel was, waartoe door een Portugese vakbond was opgeroepen en in het kader waarvan werkonderbrekingen op 29 maart en 1 en 4 april waren aangekondigd, en dat zij daarop geen invloed kon uitoefenen. Zij benadrukte dat de staking haar oorsprong niet vond in een „specifieke wijziging van de arbeidsomstandigheden”, maar in een „plots opeisen van werknemersrechten” (waaronder een minimumsalaris, vaderschapsverlof en een verbod op ontslag als disciplinaire maatregel) door het cabinepersoneel. Zij argumenteert dat de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) in het arrest in de zaak C-195/17, TUIfly GmbH, niet van toepassing is op onderhavige zaak.
- 7 Bij vonnis in eerste aanleg werd de eis gedeeltelijk toegewezen. Daarbij werd de luchtvaartmaatschappij veroordeeld tot betaling van 1 216,59 EUR, vermeerderd met rente, en werd de eis tot betaling van compensatie voor de annulering van de vlucht volledig afgewezen op grond dat de uitoefening van het stakingsrecht door de bemanningsleden een buitengewone omstandigheid is die onvoorzienbaar en onvermijdelijk is aangezien het wettelijk gesproken niet mogelijk is om de stakende werknemers te vervangen.
- 8 De passagiers zijn hiertegen in hoger beroep gegaan. Zij voeren verschillende beslissingen van Spaanse gerechten aan ter onderbouwing van hun stelling dat de luchtvaartmaatschappij onder omstandigheden zoals de onderhavige dient aan te

tonen dat zij de annulering van de vlucht niet had kunnen voorkomen door redelijke maatregelen te treffen, mede gedurende de onderhandelingen die aan de staking voorafgingen. Zij voeren aan dat de eisen van de werknemers van de maatschappij behoren tot de sfeer van haar normale activiteit, waardoor het niet om buitengewone omstandigheden kan gaan die haar vrijstellen van de plicht om de passagiers te compenseren.

- 9 De luchtvaartmaatschappij verzet zich tegen het hoger beroep met het betoog dat de staking een buitengewone omstandigheid is die de werkgever niet kan voorkomen, doordat hij geen maatregelen kan treffen om de aangekondigde werkonderbrekingen te vermijden, nu het Portugese recht verbiedt om stakende werknemers te vervangen. De luchtvaartmaatschappij beroept zich ook op talrijke beslissingen van Spaanse rechterlijke instanties en bestuurlijke autoriteiten die met toepassing van artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 tot dezelfde bevinding zijn gekomen.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

- 10 Allereerst wijst de verwijzende rechter erop dat artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 de luchtvaartmaatschappij specifieke verplichtingen oplegt ten opzichte van de passagiers voor het geval dat een vlucht wordt geannuleerd (hulp, informatie en financiële compensatie). Lid 3 van dat artikel bepaalt bij wijze van uitzondering dat de luchtvaartmaatschappij niet verplicht is compensatie te betalen indien „zij kan aantonen dat de annulering het gevolg is van buitengewone omstandigheden die ondanks het treffen van alle redelijke maatregelen niet voorkomen konden worden”.
- 11 Vervolgens resumeert de verwijzende rechter de rechtspraak van het Hof over het begrip „buitengewone omstandigheden” die de luchtvaartmaatschappij kunnen vrijstellen van de verplichting om de passagiers te compenseren. Volgens die rechtspraak dient dit begrip restrictief te worden uitgelegd aangezien het een uitzondering op de algemene verplichting tot compensatie betreft.
- 12 De verwijzende rechter verwijst in algemene bewoordingen naar het arrest Pešková en Peška, C-315/15, waarin het Hof in punt 22 vaststelt dat als buitengewone omstandigheden kunnen worden aangemerkt „gebeurtenissen die vanwege hun aard of oorsprong niet inherent zijn aan de normale uitoefening van de activiteiten van de betrokken luchtvaartmaatschappij en waarop laatstgenoemde geen daadwerkelijke invloed kan uitoefenen”. Het loutere bestaan van buitengewone omstandigheden is echter niet voldoende; de luchtvaartmaatschappij dient ook te staven dat dergelijke omstandigheden niet voorkomen hadden kunnen worden, ook al zou zij alle redelijke maatregelen hebben getroffen. Aldus is het volgens punt 28 van dat arrest de taak van degene die zich wil beroepen op buitengewone omstandigheden die leiden tot vrijstelling om aan te tonen dat „de genoemde omstandigheden hoe dan ook niet voorkomen hadden kunnen worden door het treffen van aan de situatie aangepaste

maatregelen, dat wil zeggen maatregelen die op het tijdstip van de buitengewone omstandigheden met name voldoen aan voor de betrokken luchtvaartmaatschappij aanvaardbare technische en economische voorwaarden”.

- 13 Met betrekking tot de concrete vraag of de uitoefening van het stakingsrecht door het cabinepersoneel van de luchtvaartmaatschappij kan worden beschouwd als een buitengewone omstandigheid als gevolg waarvan deze laatste van haar plicht tot compensatie is vrijgesteld, refereert de verwijzende rechter aan het arrest C-195/17, TUIfly GmbH, waarin het Hof heeft geoordeeld dat de spontane afwezigheid van een belangrijk deel van het vliegend personeel, zoals die zich in die zaak voordeed, niet valt onder het begrip „buitengewone omstandigheden” in de zin van artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004.
- 14 De verwijzende rechter wijst echter op de verschillen tussen onderhavige zaak en de situatie naar aanleiding waarvan het arrest in de zaak TUIfly is geweest, namelijk dat in laatstgenoemde zaak de luchtvaartmaatschappij onverwachts herstructureringsmaatregelen had aangekondigd en dat de werkonderbrekingen niet van tevoren waren aangekondigd, waardoor de situatie werd aangemerkt als een „wilde staking”. Volgens de in het arrest gevolgde redenering worden risico’s die voortvloeien uit de sociale gevolgen die met dergelijke herstructureringsmaatregelen gepaard gaan, geacht inherent te zijn aan de normale uitoefening van de activiteiten van de betrokken luchtvaartmaatschappij, ongeacht het feit dat de staking als een wilde staking moest worden aangemerkt.
- 15 De werkonderbrekingen in onderhavige zaak hadden hun oorsprong daarentegen – althans, op het eerste gezicht – niet in een eerder door de werkgever vastgestelde wijziging van de werkomstandigheden. Het betroffen algemene eisen van werknemersorganisaties ter verbetering van de arbeidsomstandigheden in het kader van een staking die door een vakbond werd aangekondigd.
- 16 Gelet op deze verschillen twijfelt de verwijzende rechter of de legitieme uitoefening van het aan de werknemers toekomende stakingsrecht tot de normale invloedssfeer van de werkgever behoort. In het licht van het arrest TUIfly zou betoogd kunnen worden dat arbeidsconflicten deel uitmaken van de normale activiteit van de werkgever, en dat hij die kan voorkomen door redelijkerwijs aan de eisen van de werknemers tegemoet te komen of door in de periode na de kennisgeving van de staking maatregelen te treffen die de annulering van vluchten kunnen voorkomen. In onderhavig geval is echter niet duidelijk welke concrete maatregelen de werkgever te dien einde had kunnen nemen en of hij overeenkomstig verordening nr. 261/2004 verplicht was om een wettelijk toelaatbare maatregel te treffen, zoals de passagiers vluchten aanbieden van andere maatschappijen, die niet door de staking werden getroffen.
- 17 Evenmin is duidelijk of de wijze waarop het conflict wordt opgelost (met aanvaarding van alle voorstellen van de werknemers of door middel van wederzijdse concessies van partijen) relevant kan zijn bij de beoordeling of de staking voorkomen had kunnen worden door de luchtvaartmaatschappij, en dus of

deze al dan niet als een „buitengewone omstandigheid” in de zin van artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 beschouwd dient te worden.

WERKDOCUMENT